

VALENCES OF THE RISK MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE GOVERNING SYSTEM OF THE ROMANIAN ECONOMIC ENTITIES

**PhD Univ. Prof. Tatiana Dănescu¹,
PhD Mihaela Prozan²,
PhD Candidate Roxana Diana Prozan³**

¹“Petru Maior” University of Tîrgu Mures, 1 Nicolae Iorga Street, 540088, Tîrgu -Mureş, ROMANIA

²Romanian Academy – The Institute of Global Economy - University Doctoral and post doctoral studies Horizon 2000: promoting the national interest through excellence, competition and responsibility in the fundamental Romanian scientific and applied research” Contract POSDRU/159/1.5/S/140106, ROMANIA

³“1 Decembrie” University of Alba Iulia, 11-13.N. Iorga Street, Alba Iulia, ROMANIA

Abstract: In the current international economic context, the business environment in which the competition has become global is affected by new risks that have systemic effects over all the activity fields, that solicit in a timely manner the identification of some pertinent solutions in report to the nature and typology of these events. The continuity of a business in performing and secure conditions and implicitly the development of the economies that are taking part in the continuous globalization process depend on a cumulus of internal and external factors. Besides the existence also the correct application of some harmonized normative frames that regard the adequate functioning of the entities, of the fiscal and accounting systems, of the way in which the entities are led and controlled has an important role. In turn, a good corporate governance imposes that, at the level of each entity, adequate leading, controlling and risk management that could affect the entities` objectives should exist. Hence, both as an attitude and as a behavior, as well as managerial practice, the risk approach has become essential in anticipating, identifying a controlling the events that have an impact over the global performance. Therefore, in the given circumstances, in the process of research we have focused on the instrumenting of new valences of the risk management in the frame of the systems of governance of the Romanian economic entities.

Abstract: În actualul context economic internațional, mediul concurențial în care competiția a devenit universală este afectat de noi riscuri, cu efecte sistemice asupra tuturor domeniilor de activitate, care solicită în timp util identificarea unor soluții pertinente în raport cu natura și tipologia acestor evenimente. Continuitatea unei afaceri în condiții de performanță și siguranță, și implicit dezvoltarea economiilor aflate într-un proces continuu de globalizare, sunt dependente de un cumul de factori interni și externi. Pe lângă existența și aplicarea corectă a unor cadre normative armonizate privind funcționarea adecvată a entităților, a sistemelor contabile și fiscale, modul în care entitățile sunt conduse și controlate are un rol determinat. La rândul său, o bună guvernare impune ca, la nivelul fiecărei entități să existe sisteme și procese adecvate de conducere, control și management al riscurilor care le pot afecta obiectivele. Astfel, atât ca atitudine și comportament, cât și ca practică managerială, abordarea bazată pe risc, a devenit esențială în anticiparea, identificarea și controlarea

evenimentelor care au impact asupra performanței globale. De aceea, în circumstanțele arătate, în procesul de cercetare ne-am axat pe instrumentarea a noi valențe ale managementului riscurilor în cadrul sistemelor de guvernare a entităților economice românești.

Key words: *risk, administration, management, corporate governance, internal control*

Key words: *risk, administration, management, corporate governance, internal control*

1. Introducere

La nivel național, comunitar și internațional, una din problemele actuale foarte intens mediatizată, este cea referitoare la controlarea adecvată a riscurilor care pot avea implicații majore asupra entităților economice și a economiilor în care acestea funcționează și interacționează.

În acest context, statele prin autoritățile legislative și guvernamentale, organismele internaționale, comunitare și naționale, organizațiile patronale, profesionale și sindicale, precum și fiecare entitate, caută soluții fiabile pentru a anticipa, identifica sau trata evenimentele care pot avea un impact semnificativ asupra obiectivelor urmărite de fiecare subiect în parte.

Cu toate că, au fost înregistrate și o serie de progrese, care pot fi cuantificate prin prisma rezultatelor obținute, în prezent, în abordarea riscurilor există încă numeroase curențe și disfuncții cu localizări și implicații diferite. Unele sunt generate de ineficiența cadrelor normative sau al modelelor, procedurilor, instrumentelor și tehnicilor utilizate, altele sunt determinate de funcționarea neadecvată a proceselor și sistemelor analizate, sau de existența unor atitudini nepotrivite ale persoanelor care au atribuții și responsabilități în acest sens.

2. Stadiul actual al cunoașterii –abordarea riscurilor în cadrul sistemului de guvernare

În literatura de specialitate referitoare la contabilitate, auditul intern și extern, control intern și management, precum și în legislația și normele specifice acestor domenii, problematica identificării, analizării, definirii, evaluării și tratării riscurilor este unul din subiectele cele mai abordate.

În raport cu optica din care sunt abordate, riscului și mecanismelor prin care acesta poate fi tratat i-au fost atribuit multiple valențe și conotații. Astfel, printre definițiile riscului, regăsite în literatura de specialitate și cadrele normative analizate se numără cel de: ”eveniment nefavorabil” (Dănescu, 2003); eveniment cu impact negativ (COSO, 2004); eveniment care poate afecta realizarea obiectivelor (OMFP nr. 946, 2005), un eveniment care poate avea impact asupra îndeplinirii obiectivelor (HG nr. 88, 2007); amenințarea unui dezastru, pierderi, accident sau a unei alte întâmplări negative, determinată de vulnerabilități interne sau externe (Ben J. M. Ale. 2009); un eveniment care în ipostaze specifice poate avea anumite consecințe (Aven, T., Renn, O. 2010); un eveniment negativ care poate afecta realizarea obiectivelor sau activele unei entități (Bernard, F. et al. 2010); o problemă, un eveniment sau o situație care poate avea efecte negative asupra obiectivelor (Dănescu, T., et al. 2011), un eveniment, un element incert, o acțiune, o situație, o circumstanță sau o inacțiune, cu efecte asupra obiectivelor urmărite care incumbă o anumită incertitudine, însă este diferit prin natura sa de aceasta (Dănescu, T. et al., 2011), condițiile, evenimentele,

circumstanțele, acțiunile sau inacțiunile semnificative care pot avea efecte negative asupra obiectivelor unei entități (IAASB, 2012, CAFR, 2013) etc.

Cu toate că, există o multitudine de abordări și terminologii utilizate , în esență acestea nu sunt diferite, în majoritatea definițiilor prezentate, riscul apare, ca un „eveniment”, „element”, o „acțiune”, „situație”, „inacțiune”, „problemă”, „amenințare” sau „circumstanță”, exprimat în termeni probabilistici întrucât incumbă o anumită incertitudine și care prin materializare poate afecta obiectivele urmărite de o organizație, entitate, proces sau activitate.

În timp, în funcție de perspectiva sau elementele prin care sunt definite riscurile, s-au conturat diverse tipuri specifice anumitor activități s-au domenii, astfel: riscurile în economie; riscurile specifice auditului intern; riscurile cu care operează auditul extern; riscurile care indică expunerea unei entități; riscurile care sunt abordate de controlul intern. De asemenea, în cadrul acestora s-a individualizat o serie de riscuri specifice anumitor situații, domenii sau circumstanțe, cum sunt evenimentele care pot afecta:

- obiectivele urmărite de o entitate sau o activitate, controlul intern operează cu noțiunea de: ”risc inherent” și cea de ”risc rezidual”;
- capacitatea unei entități de a-și realiza activitatea sau, prin optica auditorilor externi, modul în care este asigurată utilitatea informațiilor furnizate prin intermediul raportărilor contabile, în astfel de situații, termenii sub care apar aceste evenimente sunt de: ”risc de afaceri”; ”risc operațional”; ”risc de denaturare”; ”risc de neconformitate”; ”risc informațional” etc.;
- anumite domenii de activitate, situație în care sunt individualizate riscuri specifice acestora. Spre exemplu, Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară a identificat o serie de riscuri operaționale care pot afecta activitatea entităților bancare, respectiv: fraudă internă sau externă; practice privind ocuparea forței de muncă și securitatea în muncă; practici specifice clienților, produselor și activităților comerciale; pagube; întreruperi de activitate (Hull *et al.* 2010) etc.

Similar noțiunii de risc, în literatura de specialitate și în cadrele normative specifice controlului intern, auditului și contabilității, au fost consacrați o serie de termeni prin care sunt definite modalitățile efective de controlare a riscurilor. În acest sens, în raport cu aria de acoperire a riscurilor sunt utilizați, termeni, precum ”expunere”, ”toleranță”, ”apetit” și ”profil de risc”, iar pentru tratarea, diminuare sau chiar eliminare acestor evenimente sunt utilizate noțiunile de ”administrare”, ”gestiune” sau ”management”, precum și cea de ”strategie de risc”.

În timp, au fost elaborate și implementate pentru a asigura o gestiune riguroasă a riscurilor, mai întâi în practica marilor corporații, iar apoi și în alte entități economice sau publice, anumite modele, care sunt utilizate ca sisteme de referință. La nivel internațional, cel mai renumit este modelul COSO II (COSO, 2004), care face obiectul a numeroase lucrări, studii și cercetări, printre care se numără cele ale lui Bernard (2009), Renard (2010), Pige (2011) etc.

Pornind de la elementele componente, structura și modul în care asigură funcționalitatea procesului implementat, se remarcă și modelele „The Orange Book” (2004) și modelul de management al riscurilor propus pentru entitățile românești care au ca obiect de activitate administrarea veniturilor statului (Dănescu, T. et all, 2011).

De asemenea, în cadrul unora dintre modelele de control intern, componenta referitoare la risc, poate fi asimilată cu un model de management al riscurilor (Dănescu, T. et al, 2012). În această situație se regăsesc modelele ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său” (CAFR, IAASB, 2013) și modelul aferent entităților publice românești (Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 946, 2005).

Pe lângă modelele de control intern sau cele de management al riscurilor, în literatura de specialitate și în cadrul normativ specific auditului, au fost conturate unele metode de gestionare a riscurilor, care contribuie atât la formarea unei culturi a riscurilor, cât și la o bună practică. Relevante în acest sens sunt lucrările realizate de: Hamzaoui (2008); Pige (2009, 2011); Noirot & Walter (2009, 2010); Renard (2010) etc..

În contextul guvernancei corporative, alături de principiile, regulile și practicile specifice sistemului prin care entitățile sunt conduse și controlate (Cadbury, 1992), s-a impus necesitatea reglementării unor aspecte privind controlarea riscurilor care pot afecta obiectivele entităților în detrimentul diverselor părți interesate.

Astfel, în codurile de guvernare corporativă sunt incluse și norme sau instrucțiuni privind abordarea riscurilor care pot afecta prezentarea de informații, transparența, segregarea atribuțiilor etc.. Spre exemplu, normele referitoare la gestionarea riscurilor apar fie sub denumirea de ”administrarea riscurilor” cum este cazul codurilor aferente Germaniei, Norvegiei, Danemarca, Suedia, România, Ungaria, Brazilia etc., sau cea de ”management al riscurilor” situație regăsită în cazul codurilor emise de Franța, Marea Britanie, China etc. (Coduri de guvernare corporativă accesate on line http://www.ecgi.org/codes/all_codes.php).

Diversitatea mediilor în care operează, au condus în timp la conturarea unor sisteme de guvernare corporativă, cu o anumită construcție juridică, economică, socială, financiară, contabilă și politică, care diferă de la o țară la alta, circumstanțe care și-au pus amprenta asupra procesului de dezvoltare al strategiilor globale.

Prin urmare, transpunerea în practică a principiilor și regulilor prin care se asigură o bună guvernare corporativă este marcată de unele impedimente generate de interesele divergente ale diferitelor părți implicate, care necesită soluții fiabile prin care să se asigure diminuarea sau atenuarea (Goergen, M. (2012), dar și riscurile care pot afecta obiectivele unei entități, inclusiv cele din perimetrul procesului de raportare contabilă (Dănescu, et al, 2014).

3. Metodologia cercetării

În demersul cercetării avansate, pornind de la ipotezele formulate și obiectivele vizate, în baza unei ample documentări, pe baza ideilor regăsite în literatura de specialitate și în cadrelor normative specifice domeniilor analizate, ne-am axat pe clarificarea aspectelor referitoare la definirea, delimitarea și tratarea riscurilor, în contextul sistemului prin care entitățile economice românești sunt conduse și controlate.

Astfel, demersul de obiectivare a datelor a fost fundamentat pe o sinteză și o antiteză a principalelor idei regăsite în literatura de specialitate, pe analiza detaliată a reglementărilor specifice entităților economice românești și prevederilor cuprinse în codurile de guvernare

corporativă a 100 de țări (Coduri de guvernanză corporativă accesate on line - http://www.ecgi.org/codes/all_code.php).

De asemenea, pentru a identifica soluții fiabile prin care să se asigure un management adecvat al riscurilor care pot afecta obiectivele urmărite de entitățile economice românești, și pe cale de consecință asupra calității sistemului de guvernare al acestora, în cercetarea efectuată am utilizat o metodologie constructivă. Aceasta a fost aplicată pas cu pas, astfel pe baza rezultatelor obținute în studiile empirice anterior realizate, din analizele comparative efectuate asupra informațiilor din raportările contabile și fiscale (Dănescu, et al 2014; Prozan, 2015), am conturat o imagine a modului în care sunt controlate riscurile în entitățile analizate. În acest sens, au fost analizate informațiile referitoare la rezultatul contabil și sarcina fiscală, din raportările contabile și fiscale, elaborate și publicate de entitățile economice din județul Mureș – Romania, în perioada 2011 -2013, respectiv: 9.991 entități - an 2010; 8.250 entități – an 2011; 8.095 entități – an 2012.

4. Abordarea riscurilor în contextul guvernării entităților economice românești – aspecte teoretice și practice

Unul din factorii esențial care dau asigurări rezonabile managementului, cu privire la realizarea obiectivelor vizate, este dat de controlarea adecvată a riscurilor care le pot afecta. În raport cu aceste deziderate, pentru a identifica cauzele unor eventuale disfuncții, cât și factorii de reușită, cercetarea efectuată a avut în vedere atât analiza gradului de adecvare a cadrului normativ, cât și a practicilor existente la nivelul entităților economice românești.

La nivel național, problematica controlului intern și implicit cea a gestionării riscurilor, este reglementată și abordată diferit, în raport de categoria din care face parte fiecare entitate. Astfel, pentru entitățile publice (instituții și alte entități cu capital de stat) a fost elaborat încă din anul 2005, un Cod de control intern/managerial (Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 946, 2005), prin care a fost conturat un model de control intern și 25 de standarde de implementare. Ulterior, în multe dintre entitățile vizate acesta a fost implementat, cel puțin la nivel declarativ.

Comparativ cu acest cod, reglementarea controlului intern și a modului în care pot fi gestionate riscurile în cadrul entităților economice românești s-a realizat mult mai târziu și doar prin prisma altor activități sau domenii. Reprezentative în acest sens sunt auditul (Hotărârea Guvernului nr. 88, 2007), guvernanză corporativă (Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 109, 2011, Codul de Guvernanză Corporativă al Bursei de Valori București) și contabilitatea (Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr.3055, 2009; Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1802, 2014).

Astfel, în prezent, în funcție de reglementările contabile aplicabile și a cadrului normativ specific controlului intern, respectiv a celui care reglementează modul de gestiune a riscurilor care le pot afecta obiectivele urmărite, entitățile economice pot fi grupate astfel:

- entități economice de utilitate publică - care aplică Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS);
- entități economice - care aplică normele contabile conforme cu directivele europene – microentități, entități mici, entități mijlocii și mari, grupuri mici și mijlocii și grupuri mari.

Având în vedere importanța și impactul pe care îl au entitățile din prima categorie asupra economiei, autoritățile și organismele de reglementare, monitorizare și supraveghere au impus reguli și norme mai stricte privind segregarea funcțiilor de conducere față de cele de control sau de management, definirea clară a atribuțiilor consiliului de administrație, obligativitatea unor funcții cum este cea de audit intern, precum și reglementarea unor aspectelor privind raportările, auditarea situațiilor financiare și asigurarea transparenței decizionale.

Cu toate că, prin noul cadru contabil armonizat cu directivele europene (Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr.1802, 2014, implementat de la data de 01.01.2015), au fost eliminate unele dintre inconvenientele privind abordările sau tratamentele contabile cu care entitățile economice se confruntau în perioada anterioară, și s-au adus unele clarificări privind utilizarea din punct de vedere contabil a noțiunii de risc care capătă noi dimensiuni, reglementarea controlului intern și a managementului riscurilor nu a înregistrat modificări față de normele anterioare (Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr.3055, 2009). Prin urmare, în continuare cadrul normativ specific acestor entități, nu asigură un sistem de referință coerent pentru implementarea unui management riguros al riscurilor, și pe cale de consecință sistemul de guvernare implementat.

Întrucât majoritatea entităților românești aplică cadrul contabil armonizat cu directivele europene, am efectuat o analiză mai detaliată a aspectelor referitoare la normele și practicile specifice acestora.

Deși, normele contabile conțin doar precizări generale despre controlul intern și componentele acestuia, dacă sunt analizate detaliat, se poate observa că, s-a conturat un anumit ”model”, în care elementele și caracteristicile acestora nu sunt clar definite și delimitate.

Pentru a avea o imagine adecvată a componentei referitoare la risc, am analizat comparativ, elementele individualizate prin aceste reglementări contabile cu cele ale modelului COSO II (Dănescu. A., 2014), a componentei referitoare la risc din modelul aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 946, din 2005 și a modelului propus pentru entitățile publice de administrare a veniturilor statului (Dănescu, T. et all, 2011). Sintetic, rezultatele sunt redată în Tabelul 1.

Compararea elementelor referitoare la gestiunea riscului din modelele COSO II, OMFP nr. 946 din 2005, modelul propus pentru entitățile publice de administrare a veniturilor statului și cele din modelul conturat prin OMFP nr.1802 din 2014

Tabelul 1

Model COSO II	Model OMFP nr. 946, 2005	Model propus pentru entitățile publice de administrare	Model conturat de OMFP nr.1802, 2014
mediul de control stabilirea	stabilirea obiectivelor planificare planificarea	identificarea riscurilor, analiza, evaluarea, ierarhizarea și	un sistem care urmărește: • analizarea principalelor

obiectivelor identificarea riscurilor evaluarea riscului atitudinea față de risc activități de control informare și comunicare monitorizare	multianuală - , programare - planul de management coordonare monitorizarea performanței managementul riscului ipoteze și reevaluări	prioritizarea riscurilor stabilirea nivelului admis de toleranță stabilirea răspunsului la risc monitorizare permanentă a riscurilor revizuirea periodică a riscurilor comunicarea rezultatelor	riscuri identificabile în cea ce privește obiectivele entității și, • asigurarea existenței de proceduri de gestionare a acestor riscuri
--	---	---	---

Sursa: Cercetarea comparativă pe baza literaturii de specialitate, reglementărilor și a practicii

Comparativ cu celelalte modele analizate, care sunt mult mai complexe, componenta care abordează riscurile din modelul conturat, precizează că, gestiunea riscurilor se realizează printr-un sistem care are două atribuții. Prima se axează pe necesitatea analizei principalelor riscuri inerente care pot afecta realizarea obiectivelor entității, iar cea de-a doua vizează modalitatea prin care aceste evenimente sunt gestionate. În acest sens, un rol esențial îl au procedurile.

De asemenea, se subliniază importanța identificării elementelor de risc specific unui mediu informatizat, în care un rol important trebuie alocat elaborării unei strategii informatice formalizate, prin implicarea activă a conducerii și sensibilizarea sa, față de noile riscuri sau a celor generate de informatică.

Similar celorlalte componente, modelul analizat nu conține informații suficiente privind implementarea managementului riscurilor, prin care să se furnizeze asigurări rezonabile privind realizarea obiectivelor entităților. Astfel, nu sunt definiți termenii de bază cu care se operează (risc inerent, risc rezidual, toleranță, expunere, activități de control intern etc.) și nu sunt precizate operațiunile necesare pentru punerea în aplicare a unui astfel de management (anticipare, identificare, evaluare, tratare etc.).

Pentru a completa imaginea conturată din analiza cadrului normativ, prin cercetările efectuate au fost analizate practicile de prezentare a informațiilor contabile și fiscale din raportările elaborate de entitățile economice românești de dimensiuni mijlocii și mici. Astfel, în perioada 2011- 2013, evoluția entităților care înregistrau anumite neconcordanțe privind prezentarea informațiilor referitoare la rezultatul net contabil și sarcina fiscală, a avut un trend descrescător, în medie numărul acestora a scăzut de la 22,13% în 2011 (2211/9991), 17,04 % în 2012 (1406/8250), la 8,76 % în 2013 (709/8095).

Cu toate acestea, se poate observa că, indiferent de natura și tipologia riscurilor care au generat inadvertențele și neconformitățile rezultate, respectiv riscuri de afaceri, de neconformitate, operaționale, informaționale etc., ineficiența sistemului de control intern sau a

managementului acestor evenimente a condus la materializarea lor. Printre factorii care stau la baza acestor disfuncții se numără și neadecvarea cadrului normativ, implementarea deficitară sau chiar neimplementarea sistemelor și proceselor de controlare a riscurilor, lipsa unei culturi organizaționale, existența unor percepții și atitudini neadecvate, anumite constrângeri financiare etc. Prin urmare, amprentele de neconformitate ale informațiilor analizate au implicații și asupra sistemului prin care entitățile sunt guvernate sau sunt chiar efecte ale modului în care astfel de sisteme funcționează.

5. Concluzii

În prezent entitățile economice românești nu dispun de un cadru normative adecvat pentru implementarea controlului intern și a managementului riscurilor. Ca o consecință a inexistenței unui model de management al riscurilor, în cadrul entităților economice există abordări, percepții, atitudini, comportamente și implicit practici diferite.

Cercetarea efectuată a pus în evidență că, indiferent de categoria, tipul, dimensiunea sau domeniul de activitate al entităților, elaborarea și adoptarea unui cadru normativ adecvat pentru reglementarea controlului intern și implicit a managementului riscurilor, adaptat la specificul economiei naționale, este unul din factorii primordiali care poate contribui, prin abordări și practici unitare, la îmbunătățirea sistemului prin care entitățile românești sunt guvernate.

Cu toate că, prin elaborarea unui cadru normativ adecvat se vor crea condiții pentru implementarea managementului riscurilor, o abordare absolută a acestor evenimente nu va fi posibilă sau nu este oportună din punct de vedere al raportului cost - beneficiu. Din aceste considerente, cel mai adesea în practică, problematica controlării riscurilor trebuie tratată în funcție de circumstanțele specifice fiecărei entități în parte și a fiecărui eveniment care face obiectul acesteia.

În concluzie, cadrele normative specifice entităților economice românești nu asigură o bună sustenabilitate pentru implementarea și funcționarea unor sisteme și procese adecvate de conducere, control și management al riscurilor. În acest context se impune mai întâi o redefinire sau reformulare constructivistă a acestora, iar apoi definirea unor modele, metode, tehnici și proceduri adecvate pentru aplicarea normelor în practica entităților vizate.

Având în vedere că, îmbunătățirea parametrilor economiei românești este dependentă atât de buna guvernare, cât și de performanța managementului fiecărei entități, se impun noi dezvoltări ale problematicii complexe de controlare a riscurilor.

BIBLIOGRAFIE:

- Aven, T., Renn.(2010), O., *Risk Management and Governance: Concepts, Guidelines and Applications*, Ed Springer, New York, p.3.
- Ben J. M. Ale. (2009), *Risk: an introduction: the concepts of risk, danger and chance*, , New York, Ed Routledge, p.1.
- Bernard, F., Gavaraud, R., Rousseau, L.(2010), *Contrôle interne : Concepts, Aspect réglementaires, Gestion des risques, Guide d'audit de la fraude, Mise en place d un dispositif de controle permanent, Référentiels, questionnaires, bonnes pratiques*, Editions Maxima, Paris, p.63, p. 222.

- Cadbury Report, (1992).The Financial Aspects of Corporate Governance, The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance and Gee and Co. Ltd, <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf>, accesat la 04.04.2015.
- Dănescu, T., (2003), *Business Management*, Dacia (2003), p.151.
- Dănescu, T., Prozan, M., Dănescu, A., (2011), *Risk management model in insuring good corporative governance*, 1st International Conference on Tourism and Economic Development (TED), Books Proceedings, WSEAS E-Library, Drobeta Turnu Severin, Romania.
- Dănescu, T., Prozan, M., Dănescu, A.C. (2011), *Internal Control Activities: Cause and Effect of A Good Governance of Accounting Reportings and Fiscal Declarations*,Annales Universitatis Apulensis-Series Oeconomica, Volum 13/2.
- Dănescu, T., Prozan, M., Dănescu, A.C. (2011), *The role of the risk management and of the activities of internal control in supplying useful information through the accounting and fiscal reports*, Procedia Economics and Finance, 2013, Volum 3, pp.1099-1106.
- Dănescu, T. Prozan, M., Prozan, R.D. (2014), *Aspects regarding the governing of the risks in the financial reporting*, 2nd World Conference on Business, Economics and Management, Italia, Roma, 2014.
- Dănescu. A.C., (2014), *Controlul intern al raportării financiare. Practici de transparență și credibilitate bancară*, Editura Economică, București, 2014, pp.110-112.
- Goergen, M. (2012) *International Corporate Governance*, Harlow, Prentice Hall, p.336.
- Hamzaoui. M., *Audit Gestion des risques d entreprise et controle interne*, edition 2, FAB Orleans, France, Person Education,ISBN 978 -2 -7440-7244-4, 2008, pp.79-80.
- Hull, J. Goldlewski C., Merli, M. (2010), *"Gestion des risques et institu'ions financiere"*, Paris, Pearson Education Company, 2 edition, NJ, ETATS-UNIS, ISEBN 978-2-7440-7427-1, 2010, p.383.
- Noirot, P., Walter, J. (2009), *"Le contrôle interne, 100 questions pour comprendre et agir"*, Editor Afnor, ISBN 978-2-12-465193-1, 2009, pp.159-163.
- Pige, B. (2009), *"Audit et controle interne"*, 3 edition, Paris, Editions EMS, ISBN 978-2 - 84769-119-1, pp. 10-36.
- Pige, B. (2011), *"Qualite de l audit,Enjeux de l audit interne et externe pour la guvernance des organisations"*, Groupe De Boek, Bruxelles, ISBN 978-2-8041- 6298-6, pp. 27-35, pp.31-33.
- Prozan, M., (2015), *Valences of the internal control in the context of the impact of the utility of the accounting information over the business environment*, Conference IEM, 27.02.2015.
- Renard, J. (2010), *Theorie et pratique de l audit interne*, ediția a VII-a, Eyrolle, Paris, Editions d Organisation, pp.136-138.
- Walter, J., Noirot, P.(2010), *"Contrôle interne, Des chiffres porteurs de sens!"*, Editor Afnor, ISBN 978-2-12-465235-8, pp.14-15.
- CAFR, IAASB (2013), *Manual de Reglementări Internaționale de Control al Calității, Audit, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conexe*, Ediția 2012, Volumul I, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB), București, 2013, p.278.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), *Enterprise Risk Management - Integrated Framework Executive Summary*, 2004, p.2.

The Orange Book, *Marea Britanie - Trezoreria Regatului*, în anul 2001, revizuit 2004, un ghid pentru introducerea conceptelor de bază privind managementul riscurilor fundamentat pe importanța gestionării corespunzătoare a riscurilor pentru atingerea obiectivelor și îmbunătățirea guvernantei corporative.

Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 946/2005 privind Codul controlului intern, cuprinzând standardele de management/control intern la entitățile publice, cu modificările și completările ulterioare, Monitorul Oficial din România nr.675 din 2005, republicat în Monitorul Oficial nr. 469 din 2011.

Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 3055 din 29 octombrie 2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, Monitorul Oficial nr. 766 din 2009.

Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1802 din 29 decembrie 2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, Ministerul Finanțelor Publice, Monitorul Oficial nr. 963 din 30 decembrie 2014.

Ordonanța de Urgență nr. 109 din 2011 privind guvernanta corporativă a întreprinderilor publice, Monitorul Oficial nr. 883 din 14 decembrie 2011.

Hotărârea Guvernului nr. 88 din 19 aprilie 2007 pentru aprobarea Normelor de audit intern., Monitorul Oficial nr. 416 din 2007.

Coduri de guvernanta corporativă, [on-line] disponibile pe http://www.ecgi.org/codes/documents/cg_recommendations_bsu_12nov2012_en.pdf, accesat la data de 30.01.2015.

Codul de Guvernanta Corporativă al Bursei de Valori București, [on-line] disponibil pe http://www.ecgi.org/codes/documents/bucharest_se_code_jan2009_ru.pdf, accesat la data de 24.05.2015

http://www.ecgi.org/codes/documents/ibcg_sep2009_en.pdf accesat la data de 11.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/recommendations_cg_denmark_may2014_en.pdf, accesat la data 26.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/cg_code_germany_24jun2014_en.pdf, accesat la data de 26.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/uk_cgcode_sept2014_en.pdf, accesat la data de 27.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/norway_code_30oct2014_en.pdf, accesat la data 27.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/cg_code_sweden_feb2010_en.pdf, accesat la data de 30.01.2015.

http://www.ecgi.org/codes/documents/cg_recommendations_bsu_12nov2012_en.pdf, accesat la data de 30.01.2014.